

ДОСВІД УКРАЇНИ З АДАПТАЦІЇ НОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У БУДІВНИЦТВІ ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Взятий Україною курс на євроінтеграцію, перебудова економіки на ринкові засади вимагають створення конкурентоспроможної будівельної галузі держави як основи формування основних фондів усіх сфер економіки. Гостро постало питання щодо створення власної повноцінної сучасної нормативної бази у будівництві. З метою реалізації цього завдання було проаналізовано досвід формування нормативного забезпечення будівельної галузі в Російській Федерації та Європейському Союзі та за результатами цього аналізу прийнято рішення щодо розгортання робіт з адаптації нормативного забезпечення будівельної галузі України до вимог Європейського Союзу.

Різним питанням адаптації нормативної бази будівельної галузі було присвячено немало публікацій науковців і практиків. Серед них: Барзилович Д.В., Грінберг М.Л., Перельмутер А.В., Тарасюк В.Г., Фаренюк Г.Г., Шимановський О.В. та багато інших.

Метою статті є аналіз досвіду адаптації нормативної бази будівельної галузі України до вимог європейських документів та визначення основних завдань із подальшого розвитку нормативного забезпечення у будівництві.

В основі нормативної бази Європейського Союзу лежить параметричний метод формування нормативного забезпечення, який має суттєві відмінності від приписувального методу, що донині є основою нормативної бази будівельної галузі України. Також на рівні Європейського Союзу регламентуються вимоги лише щодо проектування будівельних конструкцій, а також визначаються основні вимоги до продукції будівельного призначення.

Відомо, що структура нормативного забезпечення ЄС має такий вигляд: на найвищому рівні знаходиться Регламент 305/2011/EU (до 2011 р. – Директива Ради ЄС 89/106/ЄЕС); в розвиток цього документа розроблено шість тлумачних документів, кожен з яких присвячений одній з основних вимог, 13 керівних документів, присвячених окремим процедурним питанням щодо реалізації положень Регламенту; стандарти категорії А (Єврокоди); стандарти категорії В; європейські технічні ухвалення.

М.В. Омеляненко
доктор технічних наук,
Київський міжнародний університет

Д.В. Ісаєнко
кандидат наук з державного управління,
Конфедерація будівельників України

Цілеспрямована робота з адаптації національної нормативної бази будівництва в Україні розпочалася в 2006 р., коли на основі Директиви 89/106/ЄЕС були розроблені два документи.

Перший – Правила підтвердження придатності нових будівельних виробів до застосування – визначає вимоги до проведення перевірки на відповідність вимогам безпеки для життя і здоров'я людини, майна та довкілля, а також вимоги щодо підтвердження придатності для застосування в будівництві нових матеріалів, виробів та конструкцій, зокрема іноземного походження, у разі їх невідповідності нормативним документам, обов'язковість застосування яких встановлена нормативно-правовими актами [1].

Цей документ вкрай важливий для України, оскільки на ринку продукції будівельного призначення з'являється дуже багато матеріалів і виробів, щодо яких відсутні нормативні вимоги. Тому процедура підтвердження придатності є необхідною за цих умов.

На підставі зазначених правил з 2007 р. здійснюється процедура підтвердження придатності, за результатами якої надаються технічні свідоцтва про підтвердження придатності нових будівельних виробів до застосування. Ці свідоцтва є аналогами європейських технічних ухвалень.

Другий документ, прийнятий у 2006 р. – Технічний регламент будівельних виробів, будівель і споруд – встановлює основні вимоги до об'єктів будівництва та продукції будівельного призначення, а також визначає процедури оцінки відповідності виробів установленим вимогам

та порядок їх застосування [2]. Це перший технічний регламент у галузі будівництва, який був прийнятий та є чинним.

Основні вимоги, визначені цим регламентом:

- забезпечення безпеки життя і здоров'я людини;
- безпека експлуатації;
- механічний опір та стійкість;
- пожежна безпека;
- економія енергії;
- захист довкілля.

Технічний регламент встановлює також такі процедури оцінки відповідності:

- 1) випробування виробником виробу певного типу;
- 2) випробування органом оцінки виробу певного типу;
- 3) здійснення контролю за виробництвом на підприємстві;
- 4) випробування виробником зразків виробу, відібраних на підприємстві відповідно до програми випробувань;
- 5) проведення органом оцінки перевірки та оцінювання системи контролю за виробництвом;
- 6) подальше випробування виробником зразків виробу, відібраних на підприємстві відповідно до програми випробувань;
- 7) проведення органом оцінки постійного нагляду, аналізу та оцінювання системи контролю за виробництвом;
- 8) випробування органом оцінки зразків виробу, відібраних на підприємстві, ринку або будівельному майданчику відповідно до програми аудиту.

Також Технічним регламентом визначаються модулі, з використанням яких здійснюється декларування виробником відповідності виробів:

- модуль А (внутрішній контроль виробництва);
- модуль D (забезпечення якості виробництва).

Крім того, встановлено, що сертифікація будівельного виробу органом оцінки здійснюється з використанням модуля В (перевірка виробу певного типу) в комбінації з модулем D (забезпечення належної якості виробництва) або модулем F (перевірка продукції).

У 2007–2008 рр. були прийняті документи, розроблені на основі тлумачних і керівних документів.

Кожен із тлумачних документів чітко характеризує конкретну вимогу до споруд і продукції будівельного призначення. Кожному тлумачному документу відповідає документ державних будівельних норм. Також розроблено та прийнято стандарт-настанову щодо термінології, яка застосовується у тлумачних документах (усього 84 терміни).

Керівні документи присвячені окремим процедурним питанням з реалізації положень Регламенту ЄС. На основі цих документів розроблені та прийняті національні стандарти-настанови.

Протягом 2008–2013 рр. розроблялися національні документи на основі частин Єврокодів (стандартів категорії А). Вони містять основні вимоги до проектування різних типів конструкцій як за видами матеріалу, так і за призначенням.

Слід зазначити, що методика проектування будівельних конструкцій, викладена у Єврокодах, суттєво відрізняється від методики, яка застосовується в традиційних документах України. Тому з метою уникнення некоректного застосування нормативної документації у 2011 р. був прийнятий *Порядок застосування будівельних норм, розроблених на основі національних технологічних традицій, та будівельних норм, гармонізованих з нормативними документами Європейського Союзу*, у якому зазначено, що у разі проектування будівельних конструкцій допускається використовувати лише один з двох пакетів документів – або документи, розроблені на основі національних технологічних традицій, або документи, гармонізовані з нормативними документами ЄС.

Крім того, протягом останніх понад 10 років ведеться постійна робота з розроблення національних стандартів на основі стандартів Європейського Союзу категорії В на продукцію будівельного призначення. Таких національних стандартів розроблено та прийнято близько 200.

Протягом 2011–2018 рр. на основі Регламенту ЄС 305 здійснювалася робота з розроблення проекту Закону України «Про основні вимоги до споруд, а також умови розміщення на ринку будівельних виробів». Законопроект визначає основні вимоги до споруд, засади визначення суттєвих характеристик будівельних виробів, а також декларування будівельних виробів [3].

Проект закону складається з таких розділів:

- Розділ I Загальні положення;
- Розділ II Суб'єкти, які забезпечують декларування будівельних виробів;
- Розділ III Основні вимоги до споруд та суттєві характеристики будівельних виробів;
- Розділ IV Декларація експлуатаційних характеристик (показників) та маркування;
- Розділ V Регламентні технічні умови;
- Розділ VI Спрощені процедури;
- Розділ VII Прикінцеві положення.

Цим законопроектом докорінно змінюється процедура визначення суттєвих характерис-

тик будівельних виробів і декларування будівельних виробів відповідно до сучасної міжнародної практики.

Проектом закону визначаються суб'єкти, які забезпечують декларування будівельних виробів. Ними є:

- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у галузі будівництва;
- центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у галузі будівництва;
- комісія з технічного регулювання;
- органи технічної апробації;
- виробники будівельних виробів;
- уповноважені представники;
- імпортери;
- дистриб'ютор;
- органи з оцінки стабільності експлуатаційних характеристик (показників) будівельних виробів;
- бюро з надання технічної інформації.

Законопроектом визначені повноваження, права та обов'язки кожного із суб'єктів декларування будівельних виробів, а також загальні правові підстави здійснення процедур декларування будівельних виробів, у тому числі спрощених процедур.

Одним із важливих моментів цього проекту закону є усунення центральних органів виконавчої влади від виконання таких функцій, як організація проведення процедур з оцінки та підтвердження відповідності та придатності продукції будівельного призначення. За ними залишається тільки створення правового підґрунтя для здійснення цих процедур. Хоча загальні правила здійснення цих процедур відповідно до компетенції визначають центральні органи виконавчої влади.

Однак представники центральних органів виконавчої влади можуть входити до складу суб'єктів, які безпосередньо забезпечують декларування будівельних виробів.

Це серйозний крок на шляху до відмови від адміністративного регулювання питань взаємо-

відносин на ринку продукції будівельного призначення, що відповідає реалізації завдань із запровадження механізмів технічного регулювання в будівельній галузі відповідно до міжнародної практики.

Прийняття цього законопроекту дозволить докорінно змінити систему взаємовідносин на ринку продукції будівельного призначення та створити ґрунтовні передумови для подальшого впровадження механізмів технічного регулювання в галузі.

Крім того, оскільки європейськими документами визначаються загальні вимоги до споруд і продукції будівельного призначення, а також вимоги до проектування лише будівельних конструкцій, важливою складовою національної нормативної бази є документи, що містять вимоги до об'єктів будівництва. І тут треба буде провести кропітку роботу з перепрацювання документів відповідно до параметричного методу визначення нормативних вимог.

Висновок. Адаптацію нормативного забезпечення у будівництві в Україні до вимог документів Європейського Союзу в цілому здійснено. Однак дуже важливим є поступовий перехід від документів, розроблених на основі національних технологічних традицій, до документів, розроблених на основі європейських вимог. Такий перехідний період у різних країнах – членах ЄС різний, але, як правило, складає не менше 10 років. За цей час необхідно не лише завершити розроблення всіх необхідних документів на основі європейських, а й адаптувати працюючих та підготувати нових фахівців у закладах вищої освіти. Тому крім вжиття організаційних заходів щодо адаптації власне нормативного забезпечення слід виконати ґрунтовну підготовчу роботу для практичного запровадження вже здійснених напрацювань, спираючись на досвід країн – членів Європейського Співтовариства та враховуючи національні традиції та особливості роботи будівельної галузі в Україні.

[1] Про затвердження Правил підтвердження придатності нових будівельних виробів для застосування [Текст]: постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2006 р. № 240 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 10. – С. 168. – Стаття 613. – Код акта 35437/2006. – Зі змінами, внесеними згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 4 жовтня 2017 р. № 753 // Офіційний вісник України. – 2017. – № 82. – С. 94. – Стаття 2515. – Код акта 87566/2017.

[2] Про затвердження Технічного регламенту будівельних виробів, будівель і споруд [Текст]: постанова Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2006 р. № 1764 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 51. – С. 145. – Стаття 3415. – Код акта 38230/2006.

[3] Проект Закону України «Про основні вимоги до споруд, а також умови розміщення на ринку будівельних виробів» [Електронний ресурс]: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62622.